

**BỘ GIÁO DỤC VÀ ĐÀO TẠO
TRƯỜNG ĐẠI HỌC SƯ PHẠM NGHỆ THUẬT TRUNG ƯƠNG**

PHẠM NGỌC HUỆ

**QUẢN LÝ DI TÍCH LỊCH SỬ VĂN HÓA
ĐÌNH THỌ CHƯƠNG
XÃ ĐẠO LÝ, HUYỆN LÝ NHÂN, TỈNH HÀ NAM**

**TÓM TẮT
LUẬN VĂN THẠC SĨ QUẢN LÝ VĂN HÓA
Khóa 6 (2016 - 2018)**

Hà Nội, 2020

**CÔNG TRÌNH ĐÃ ĐƯỢC HOÀN THÀNH
TẠI TRƯỜNG ĐẠI HỌC SƯ PHẠM NGHỆ THUẬT TW**

Người hướng dẫn khoa học: GS.TS. Lê Quang Vinh

Phản biện 1:

Phản biện 2:

Luận văn được bảo vệ trước Hội đồng chấm luận văn thạc sĩ
tại trường ĐHSP Nghệ thuật Trung ương

Vào ngày   tháng   năm 2020

Có thể tìm hiểu luận văn tại:

Thư viện Trường ĐHSP Nghệ thuật Trung ương

MỞ ĐẦU

1. Lý do chọn đề tài

Di tích lịch sử văn hóa là thành quả lao động sáng tạo của ông cha để lại, đây là những tài sản vô cùng quý giá mà cha ông đã để lại cho hậu thế. Trong suốt chiều dài lịch sử dựng nước và giữ nước của dân tộc ta, nơi đâu chúng ta cũng có thể bắt gặp những di tích lịch sử - văn hóa như đình, chùa, đền, miếu, lăng tẩm, tượng đài..., gắn liền với chúng tích có ý nghĩa sâu sắc về văn hóa và truyền thống đấu tranh dựng nước, giữ nước dân tộc hào hùng của cha ông ta, đồng thời những di tích lịch sử đóng vai trò quan trọng trong kho tàng di sản văn hóa của nhân loại. Ngày nay, với sự phát triển của nền kinh tế, đời sống vật chất và tinh thần của con người ngày càng phong phú thì nhu cầu hưởng thụ văn hóa, tìm hiểu cội nguồn văn hóa dân tộc trong đó có di tích lịch sử văn hóa càng trở được quan tâm. Di tích lịch sử văn hóa không chỉ là giữ những thành quả vật chất của ông cha để lại mà hơn thế là tiếp tục thừa kế phát huy sáng tạo những giá trị văn hóa mới, phù hợp với xu hướng và nhu cầu phát triển của xã hội. Việc quản lý di tích lịch sử văn hóa, góp phần làm đẹp thêm truyền thống của dân tộc luôn được Đảng và Nhà nước, đặc biệt là ngành văn hóa quan tâm.

Di tích lịch sử văn hóa đình Thọ Chương, một ngôi đình cổ từ thời Lê Trung Hưng (nhà Hậu Lê) cách đây gần năm trăm năm thuộc xã Đạo Lý, huyện Lý Nhân, tỉnh Hà Nam (xưa kia là đình thôn Hạ, xã Vũ Xá, tổng Ngu Nhuế, huyện Nam Xương), là vùng đất được hình thành từ rất sớm ngay từ những buổi đầu dựng nước Văn Lang. Theo các dấu tích lịch sử, các thần tích, ngọc phả... được lưu giữ ở các đình đền trong Huyện và các truyền thuyết lưu truyền trong dân gian. Thôn Thọ Chương trải qua bao biến động lịch sử xưa kia là: thôn Vũ Xá Hạ (thôn Hạ), xã Vũ Xá, tổng Ngu Nhuế (Tổng Sơn Tây - Hà Nội), huyện Nam Xương. Nay là thôn Thọ Chương, xã Đạo Lý, huyện Lý Nhân, tỉnh Hà Nam. Trải qua bao biến động của thời gian, bao thăng trầm của lịch sử, nay thôn Thọ Chương cũng đã có nhiều sự đổi thay, nhưng vẫn lưu giữ được hình ảnh của một ngôi làng cổ. Năm 1995 Di tích lịch sử văn hóa đình Thọ Chương, xã Đạo Lý, huyện Lý Nhân, tỉnh Hà Nam đã được Nhà nước công nhận và cấp bằng di tích lịch sử văn hóa cấp quốc gia.

Những năm gần đây công tác quản lý, bảo tồn di sản văn hóa, đặc biệt là lĩnh vực bảo tồn giá trị di tích lịch sử văn hóa đã và đang được các cấp, các ngành từ Trung ương đến địa phương nói chung và tỉnh Hà Nam nói riêng quan tâm thực hiện đạt được nhiều kết quả cao. Tuy nhiên, do điều kiện thời gian, tác động của tự nhiên, sự lão hóa của vật liệu kiến trúc cũng như nhu cầu đổi mới phát triển kinh tế nên nhiều di tích lịch sử văn hóa có giá trị có nguy cơ bị mai một dần. Tình trạng lấn chiếm phá vỡ cảnh quan di tích, công tác trùng tu, làm mới, xây thêm di tích không đúng tinh thần của Luật Di sản văn hóa làm biến dạng, hư hỏng lấn chiếm cảnh quan đã ảnh hưởng nghiêm trọng đến giá trị của một số di tích trên địa bàn huyện. Di tích lịch sử văn hóa đình Thọ Chương cũng không nằm ngoài quy luật trên, hiện đã xuống cấp nghiêm trọng cần được trùng tu tôn tạo.

Với những lý do trên tác giả đã quyết định chọn đề tài: ***“Quản lý di tích lịch sử văn hóa đình Thọ Chương, xã Đạo Lý, huyện Lý Nhân, tỉnh Hà Nam”*** làm luận văn thạc sĩ chuyên ngành Quản lý Văn hóa, từ đó đề xuất một số biện pháp quản lý với hy vọng đóng góp một phần vào việc nâng cao hiệu quả công tác quản lý, bảo tồn và phát huy giá trị lịch sử văn hóa truyền thống tốt đẹp đáp ứng nhu cầu tín ngưỡng của người dân cũng như phát triển kinh tế địa phương.

2. Tình hình nghiên cứu

Quản lý di sản văn hóa được UNESCO và các tổ chức bảo vệ di sản văn hóa trên thế giới quan tâm đặc biệt. Trong đó các nhà quản lý, các nhà khoa học nghiên cứu như: mô hình quản lý, bảo tồn như thế nào để phát huy giá trị của di sản văn hóa, hay phát triển để phát triển du lịch phát triển kinh tế - xã hội... nhằm định hướng để quản lý hiệu quả nhất các di sản văn hóa không còn là trách nhiệm của mỗi địa phương hay quốc gia, dân tộc mà còn là vấn đề chung của cả nhân loại, là trách nhiệm và vai trò của những người làm công tác quản lý văn hóa. Do vậy, đã có rất nhiều học giả, nhiều nhà nghiên cứu về văn hóa đã đề cập đến vấn đề này ở trong nước và thế giới.

Cho đến nay, nghiên cứu di tích lịch sử văn hóa đặc biệt là nghiên cứu về di tích tỉnh Hà Nam nói chung và huyện Lý Nhân nói riêng đã được nhiều người quan tâm, tìm hiểu nghiên cứu điển hình như:

Tác giả Đặng Văn Bài trong bài *Vấn đề quản lý nhà nước trong lĩnh vực bảo tồn di sản văn hóa*; Tác giả Lưu Trần Tiêu với bài viết *Bảo tồn và phát huy DSVH Việt Nam*; Tác giả Hà Văn Tấn với bài viết *Bảo vệ DTLSVH trong bối cảnh công nghiệp hóa, hiện đại học đất nước*.

Tác giả Nguyễn Quốc Hùng với bài viết “*Giữ gìn và phát huy giá trị DSVH phi vật thể tại các di tích lịch sử văn hóa và danh lam thắng cảnh*”. Trong bài viết tổng kết những vấn đề lý luận thực tiễn và các biện pháp để bảo tồn và phát huy giá trị văn hóa phi vật thể tại các di tích lịch sử văn hóa. Tác giả Quang Minh - Nguyễn Thị Thu Trang với bài viết *Vai trò của cộng đồng từ góc độ bảo tồn di sản văn hóa*. Tác giả Nguyễn Thịnh với tác phẩm *Di sản văn hóa Việt Nam bản sắc và những vấn đề quản lý bảo tồn*. Trong nội dung đề cập tới các vấn đề quản lý, bảo tồn phát huy DSVH, các khuyến nghị của UNESCO trong các công ước quốc tế về bảo vệ và hoàn thiện các văn bản pháp lý cho việc bảo tồn DSVH... cần bảo tồn di sản như thế nào.

+ Nhóm tài liệu nghiên cứu về đình làng Việt Nam

- Lê Thanh Đức (2003), *Nét đẹp đình làng*, Nxb Mỹ thuật, HN.

- Nguyễn Văn Cương (2006), *Mỹ thuật đình làng - Đồng bằng Bắc bộ*, Nxb Văn hóa thông tin.

- *Tạp chí Di sản văn hóa số 3* (2006) đăng bài viết của các nhà quản lý, nhà nghiên cứu như: Lê Hữu Bách, Nguyễn Thị Bích, Anh Dũng, Nguyễn Như Lân, Quốc Nhiệm, Tam Mai, Thanh Minh, Lê Quốc Việt - Đạt Thức.

- Trần Lâm Biền (2013), *Đình làng Việt (Châu thổ Bắc bộ)*, Nxb Hồng Đức.

- Trần Đình Tuấn (2013) với Luận án Tiến sĩ nghệ thuật: *Hình tượng con người trong nghệ thuật chạm khắc đình làng vùng châu thổ sông Hồng*.

- Năm 2018, Đình Văn Phương nghiên cứu đề tài *Công tác quản lý di tích lịch sử văn hóa cấp Quốc gia tỉnh Ninh Bình* luận văn thạc sĩ Quản lý văn hóa của Trường Đại học Sư phạm Nghệ thuật Trung ương.

- Hoàng Đạo Cương, Nguyễn Hồng Kiên (2017), *Kiến trúc đình làng Việt qua tư liệu viện Bảo tồn di tích*, Nxb Văn hóa dân tộc.

Nhiều công trình nghiên cứu, sưu tầm chuyên sâu về danh nhân, từng di tích hoặc tham gia bước đầu về cách thức quản lý và phát huy giá trị các di sản văn hoá hiện có ở Hà Nam đăng trên các báo,

báo điện tử, tạp chí, kỷ yếu hội thảo khoa học... Các công trình đã đề ranhững phương thức nhằm bảo tồn và phát huy DTLSVH. Ngoài ra, trong các Hội thảo khoa học về việc bảo tồn, phát huy giá trị DTLSVH có những tham luận hoặc báo cáo của các BQL di tích, việc quản lý, bảo tồn và phát huy DTLSVH, nêu rõ những mặt được chưa được trong công tác quản lý di tích. Không chỉ dừng lại ở việc kế thừa những phương pháp và nghiên cứu về biện pháp quản lý và phát huy giá trị DTLSVH phục vụ cho công tác bảo tồn và phát huy giá trị di sản, luận văn đề xuất một số biện pháp quản lý DTLSVH nhằm phát huy giá trị văn hóa truyền thống dân tộc nói chung và thôn Thọ Chương nói riêng.

3. Mục đích, nhiệm vụ nghiên cứu

3.1. Mục đích nghiên cứu

Trên cơ sở nhận thức đầy đủ về tầm quan trọng và vai trò của công tác quản lý Nhà nước đối với di tích cấp quốc gia hiện nay, luận văn đã khảo sát, phân tích, đánh giá kết quả đạt được cũng như những hạn chế trong công tác quản lý di tích cấp quốc gia. Từ đó, đề xuất những giải pháp nhằm nâng cao hơn nữa về chất lượng, hiệu quả quản lý di tích LSVH đình Thọ Chương, xã Đạo Lý, huyện Lý Nhân, tỉnh Hà Nam.

3.2. Nhiệm vụ nghiên cứu

- Tập hợp đầy đủ có hệ thống toàn bộ tư liệu hiện có về di tích Đình Thọ Chương.
- Tìm hiểu thực trạng công tác quản lý di tích đình Thọ Chương.
- Đề xuất các giải pháp nhằm nâng cao chất lượng và hiệu quả công tác quản lý di tích đình Thọ Chương, xã Đạo Lý, huyện Lý Nhân, tỉnh Hà Nam.

4. Đối tượng và phạm vi nghiên cứu

4.1. Đối tượng nghiên cứu

Công tác quản lý di tích LSVH đình Thọ Chương, xã Đạo Lý, huyện Lý Nhân, tỉnh Hà Nam.

4.2. Phạm vi nghiên cứu

- *Không gian*: Luận văn nghiên cứu tại đình Thọ Chương, xã Đạo Lý, huyện Lý Nhân, tỉnh Hà Nam.
- *Thời gian*: Luận văn nghiên cứu hoạt động, công tác quản lý Đình Thọ Chương và phát huy giá trị của di sản từ năm 2001 (đây là

mốc thời gian Luật Di sản văn hóa được ban hành) đến năm 2018 hàn thành Luận văn.

Căn cứ với những quy định của Luật Di sản, tác giả luận văn giới hạn và lựa chọn khung phân tích đề tài nhằm tuyên truyền về giá trị di tích trong nhân dân, huy động các nguồn lực bảo vệ, trùng tu, tôn tạo di tích, bảo vệ di vật, cổ vật tại di tích. Đồng thời, bảo tồn và phát huy giá trị di tích, góp phần gìn giữ truyền thống văn hóa tốt đẹp mà ông cha ta để lại.

5. Phương pháp nghiên cứu

Trong quá trình thực hiện luận văn, tác giả sử dụng một số phương pháp chính sau:

- *Phương pháp tổng hợp, phân tích tư liệu, tài liệu*: Trên cơ sở tài liệu thu thập được tác giả đã tổng hợp, phân tích và rút ra những kết luận trong việc đánh giá thực trạng công tác quản lý di tích đình Thọ Chương, xã Đạo Lý, huyện Lý Nhân, tỉnh Hà Nam.

- *Phương pháp khảo sát, điền dã thực địa*: Phân tích tài liệu do tác giả thực hiện thông qua việc xuống trực tiếp di tích lịch sử văn hóa để điều tra thực trạng công tác quản lý và chụp ảnh minh họa.

- *Phương pháp tiếp cận liên ngành* (văn hóa học, bảo tàng, dân tộc học, quản lý văn hóa): Nhằm mục đích nghiên cứu và phân tích toàn diện, tiếp cận công tác quản lý di tích đình Thọ Chương, xã Đạo Lý, huyện Lý Nhân, tỉnh Hà Nam theo nhiều chiều, đảm bảo tính khách quan, toàn diện của vấn đề nghiên cứu.

6. Những đóng góp của luận văn

- Luận văn bổ sung thêm những luận cứ khoa học góp phần thực hiện tốt hơn công tác quản lý di tích đình Thọ Chương, xã Đạo Lý, huyện Lý Nhân nói riêng và tỉnh Hà Nam nói chung.

- Làm tài liệu tham khảo về công tác quản lý di tích đình Thọ Chương, các xã trên địa bàn huyện Lý Nhân, tỉnh Hà Nam.

7. Bố cục của luận văn

Ngoài phần Mở đầu, Kết luận, Tài liệu tham khảo, Phụ lục, Luận văn được chia làm 03 chương cụ thể như sau:

Chương 1: Những vấn đề lý luận chung về quản lý di tích và tổng quan di tích đình Thọ Chương

Chương 2: Thực trạng quản lý di tích đình Thọ Chương

Chương 3: Giải pháp quản lý di tích đình Thọ Chương

Chương 1

NHỮNG VẤN ĐỀ LÝ LUẬN CHUNG VỀ QUẢN LÝ DI TÍCH VÀ TỔNG QUAN DI TÍCH ĐÌNH THỌ CHƯƠNG

1.1. Các khái niệm

1.1.1. Quản lý

Quản lý được hiểu là hoạt động nhằm tác động một cách có tổ chức và định hướng của chủ thể quản lý vào một đối tượng nhất định để điều chỉnh các quá trình xã hội và hành vi của con người nhằm duy trì tính ổn định và phát triển của đối tượng theo những mục tiêu đã định.

1.1.2. Di sản văn hóa

Di sản văn hóa Việt Nam là tài sản quý giá của cộng đồng các dân tộc ở Việt Nam và là một bộ phận của di sản văn hóa nhân loại, có vai trò to lớn trong sự nghiệp dựng nước và giữ nước của nhân dân ta.

Di sản văn hóa bao gồm di sản văn hóa phi vật thể và di sản văn hóa vật thể, là sản phẩm tinh thần, vật chất có giá trị lịch sử văn hóa, khoa học, được lưu truyền từ thế hệ này qua thế hệ khác ở nước Cộng hòa Xã hội Chủ nghĩa Việt Nam.

1.1.3. Di tích lịch sử - văn hóa

Di tích lịch sử văn hóa có nhiều khái niệm khác nhau, các khái niệm đều có điểm chung là: Di tích lịch sử văn hóa là không gian vật chất cụ thể, khách quan do cá nhân hoặc tập thể sáng tạo ra chứa đựng các giá trị của lịch sử.

1.1.4. Quản lý di tích lịch sử văn hóa

Quản lý di tích lịch sử văn hóa là những hoạt động của cơ quan quản lý các cấp và cộng đồng hướng tới việc bảo tồn, gìn giữ các di tích, từ đó khai thác, phát huy có hiệu quả giá trị di tích góp phần vào sự phát triển văn hóa - kinh tế - xã hội.

1.1.5. Đình và Đình làng

Đình làng là những công trình kiến trúc truyền thống của làng quê Việt Nam, là nơi thờ Thành hoàng vị thần bậc linh thiêng đối với thôn làng. Đình làng thường được bố trí ở trung tâm làng xã, gắn liền với hình ảnh cây đa, giếng (bến) nước, đình là địa điểm sinh hoạt chung quan trọng của làng xã. Đình là nơi làm việc của bộ máy chính quyền dưới thời phong kiến, trước cách mạng tháng Tám đình trở thành cơ sở cách mạng.

1.2. Nội dung quản lý di tích

Căn cứ với những quy định trên của Luật Di sản, đối chiếu với phạm vi nghiên cứu của luận văn, tác giả luận văn giới hạn và lựa chọn khung phân tích cho đề tài, gồm những nội dung sau:

1. Tuyên truyền và phổ biến văn bản quản lý di tích
2. Quy hoạch khu vực bảo vệ di tích Trưng tu, tôn tạo di tích
3. Huy động các nguồn lực bảo vệ di tích
4. Bảo vệ di vật, cổ vật tại di tích
5. Cộng đồng với công tác bảo tồn và phát huy giá trị di tích
6. Thanh tra, kiểm tra, thi đua, khen thưởng

1.3. Chủ trương, đường lối chính sách của Đảng, Nhà nước về quản lý di tích

1.3.1. Đường lối của Đảng về xây dựng nền văn hoá, và quan điểm ứng xử đối với di sản văn hoá dân tộc

Từ khi ra đời đến nay, Đảng luôn coi văn hoá là một bộ phận quan trọng của sự nghiệp cách mạng và đã ban hành nhiều chủ trương, đường lối về xây dựng nền văn hoá của đất nước. Từ năm 1943, Đảng đã ban hành “Đề cương văn hoá”, xác định tính chất “khoa học, dân tộc, đại chúng” của nền văn hoá Việt Nam. Nghị quyết 33 NQ - TW ngày 09 tháng 06 năm 2014 về xây dựng và phát triển văn hóa, con người Việt Nam đáp ứng yêu cầu phát triển bền vững đất nước.

Nghị quyết Trung ương 5 (khoá VIII) về xây dựng và phát triển nền văn hóa Việt Nam tiên tiến đậm đà bản sắc dân tộc đã nêu “Di sản văn hoá là tài sản vô giá, gắn kết cộng đồng dân tộc, là cốt lõi của các dân tộc, cơ sở để sáng tạo những giá trị mới và giao lưu văn hoá hết sức quan trọng. Bảo tồn, kế thừa, phát huy những giá trị văn hoá truyền thống (bác học và dân gian), văn hoá cách mạng, bao gồm cả văn hoá vật thể và phi vật thể”.

1.3.2. Chính sách, pháp luật của Nhà nước, của tỉnh Hà Nam đối với vấn đề quản lý di tích lịch sử văn hoá

1.3.2.1. Chính sách, pháp luật của Nhà nước

Sau hoà bình lập lại trên miền Bắc, nhiều Chỉ thị, Thông tư của Chính phủ, của Bộ Văn hóa liên tiếp được ban hành nhằm tăng cường bảo vệ các di tích lịch sử văn hóa của đất nước: Chỉ thị của Thủ tướng Chính phủ số 1999 - VG ngày 15/5/1958 về việc cấm đào bới mộ cổ. Chỉ thị của Thủ tướng số 442 - TTg ngày 09/11/1960 về việc

bảo vệ các di sản văn hóa, ngăn chặn hoạt động xuất khẩu cổ vật trái phép. Ngày 13/12/1963 Thủ tướng Chính phủ có Chi thị về bảo vệ và quản lý những sách tài liệu văn hóa bằng chữ Hán, chữ Nôm...

1.3.2.2. Chủ trương, chính sách của tỉnh Hà Nam

Hà Nam là tỉnh có kho tàng di sản văn hoá phong phú đa dạng và có nhiều điểm độc đáo, đó là những bằng chứng sinh động, có ý nghĩa quan trọng phản ánh quá trình lịch sử dựng nước và giữ nước của các thế hệ nhân dân Hà Nam. Từ khi tái lập tỉnh (1997) đến nay, trong các văn kiện Đại hội Đảng bộ tỉnh khóa XV, XVI, XVII đều rất quan tâm đến công tác bảo tồn, tôn tạo và phát huy giá trị các di sản văn hóa của địa phương.

1.4. Tổng quan di tích đình Thọ Chương

1.4.1. Giới thiệu khái quát xã Đạo Lý, huyện Lý Nhân, tỉnh Hà Nam

Đạo Lý là xã thuộc huyện Lý Nhân, tỉnh Hà Nam, Việt Nam. Xã có 8 thôn, trong đó thôn Thọ Chương là trung tâm của xã Đạo Lý, là địa điểm vui chơi và là trung tâm văn hóa của xã. Từ lâu đời đã có nghề đan cọt tranh thủ lúc nông nhàn, cũng từ nghề này đã đem lại nguồn thu nhập đáng kể giúp người dân cải thiện nâng cao đời sống.

Thôn Thọ Chương là một thôn nhỏ, thuần nông nằm ven đê sông Hồng. phía Đông giáp thôn Đồng Vũ và thôn Lưu, phía Tây giáp xã Nguyễn Lý, phía Nam giáp thôn Thọ Lão (thôn Mái), phía Bắc giáp thôn Sàng. Trong thôn có rất nhiều dòng họ lớn chiếm phần nhiều hộ dân trong thôn như dòng họ: Phạm, Nguyễn, Trương, Đặng, Bùi, Hồ, Vũ, Lê...

Thọ Chương là địa phương có truyền thống văn hóa từ lâu đời. Hiện nay ở Thọ Chương còn gìn giữ được một ngôi đình và 2 ngôi chùa. Đây là những di sản văn hóa có giá trị cao về kiến trúc - nghệ thuật và lịch sử được nhân dân gìn giữ, tu bổ và xây dựng khang trang hơn.

1.4.2. Khái quát di tích lịch sử văn hóa đình Thọ Chương

1.4.2.1. Lịch sử hình thành đình Thọ Chương

Đình Thọ Chương thuộc thôn Thọ Chương, xã Đạo Lý, huyện Lý Nhân, tỉnh Hà Nam (còn gọi đình Vũ Xá) là công trình kiến trúc quy mô được xây dựng từ thế kỷ 16, 17. Căn cứ theo Ngọc phả, thư tịch, truyền thuyết ở đình Thọ Chương là nơi thờ tự Thành hoàng Lang Nữ một vị anh hùng văn hóa, tương truyền vào đời Hùng Vương nhiều lần ông đã có công giúp Vua Hùng thứ 6 diệt gặc, góp phần bảo

vệ đất nước. Theo “Quốc triều lễ bộ chính bản” có ghi về sự tích Lang Nữ đại vương, một danh tướng thời Hùng Vương Theo “Quốc triều lễ bộ chính bản” có ghi về sự tích Lang Nữ đại vương, một danh tướng thời Hùng Vương.

1.4.2.2. Giá trị của di tích lịch sử - văn hoá đình Thọ Chương, xã Đạo Lý, huyện Lý Nhân, tỉnh Hà Nam

Hà Nam là tỉnh có một kho tàng văn hóa vật thể và phi vật thể phong phú, đa dạng, bao gồm nhiều loại hình, mang những nét chung của vùng châu thổ sông Hồng, vừa mang đậm dấu ấn của nền văn hóa lúa nước, với những nét riêng biệt của một vùng đất có lịch sử văn hóa cổ truyền, nơi có trống đồng Ngọc Lũ.

- *Giá trị lịch sử của di tích:*

Đình Thọ Chương nằm ở vị trí trung tâm thôn Thọ Chương được khởi dựng từ khoảng cuối thế kỷ 15 đầu thế kỷ 16 (1579-1608). Theo Ngọc phả, thư tịch, truyền thuyết đình Thọ Chương là nơi thờ tự Thành hoàng Lang Nữ một vị anh hùng văn hóa, tương truyền vào đời Hùng Vương nhiều lần ông đã có công giúp Vua Hùng thứ 6 diệt gặc, góp phần bảo vệ đất nước.

- *Giá trị văn hóa của di tích:*

Di tích đình Thọ Chương là những chứng tích vật chất chuẩn xác giúp việc nghiên cứu lịch sử văn hoá trên địa bàn tỉnh Hà Nam cũng như văn hóa dân tộc Việt Nam.

Di sản văn hóa nói chung, di tích đình Thọ Chương, xã Đạo Lý, huyện Lý Nhân, tỉnh Hà Nam đã và đang đóng vai trò vô cùng quan trọng trong đời sống cộng đồng thôn Thọ Chương và sự phát triển văn hoá của huyện Lý Nhân, tỉnh Hà Nam.

- *Giá trị giáo dục, khoa học*

Trong những năm qua, bên cạnh công tác tu bổ, tôn tạo di tích, tỉnh Hà Nam còn rất chú trọng đến mô hình tuyên truyền, giới thiệu các giá trị di tích trên địa bàn nói chung và học sinh, sinh viên nói riêng, góp phần vào việc nâng cao nhận thức, lòng tự hào dân tộc về truyền thống lịch sử văn hoá của quê hương thông qua hệ thống di tích lịch sử - văn hoá.

1.4.3. Vai trò của công tác quản lý với di tích đình Thọ Chương, xã Đạo Lý, huyện Lý Nhân, tỉnh Hà Nam

Thứ nhất, thực hiện tốt công tác quản lý sẽ tăng cường công tác tuyên truyền chủ trương chính sách pháp luật của Đảng và Nhà nước về di sản, di tích.

Thứ hai, Định hướng và triển khai quản lý tốt di tích sẽ góp phần phát huy giá trị di tích.

Thứ ba, quản lý di tích đình Thọ Chương là bảo vệ và phát huy giá trị văn hóa truyền thống của dân tộc, góp phần gìn giữ văn hóa truyền thống của người Việt: “*Cây đa - Giếng nước - Sân đình*”.

Tiểu kết

Hệ thống lại cơ sở lý luận và cơ sở pháp lý về quản lý di tích lịch sử là nền tảng để các nhà quản lý triển khai và thực hiện có hiệu quả công tác quản lý các DTLS-VH trong đó có di tích đình Thọ Chương, xã Đạo Lý, huyện Lý Nhân, tỉnh Hà Nam.

Khái quát về vùng đất, môi trường, điều kiện tự nhiên, vị trí địa lý, nét đặc trưng về phong tục tập quán trong đời sống, lao động sản xuất gắn liền với lịch sử hình thành đình Thọ Chương hàm chứa những giá trị về sự kiện lịch sử, nhân vật lịch sử.

Tuy nhiên, do điều kiện thời gian, tác động của tự nhiên, sự lão hóa của vật liệu kiến trúc, di tích lịch sử văn hóa đình Thọ Chương cũng không nằm ngoài quy luật trên, hiện đã xuống cấp nghiêm trọng cần được trùng tu tôn tạo đáp ứng nhu cầu đổi mới phát triển kinh tế trên cơ sở các nguyên tắc bảo tồn, hướng tới sự phát triển bền vững của di tích.

Chương 2

THỰC TRẠNG QUẢN LÝ DI TÍCH ĐÌNH THỌ CHƯƠNG

2.1. Chủ thể quản lý và cơ chế phối hợp

2.1.1. Chủ thể quản lý

2.1.1.1. Sở Văn hóa, Thể thao và Du lịch tỉnh Hà Nam

Sở Văn hóa, Thể thao và Du lịch tỉnh Hà Nam là cơ quan chuyên môn thuộc UBND tỉnh Hà Nam, có chức năng tham mưu, giúp UBND tỉnh thực hiện quản lý nhà nước về các lĩnh vực như: Văn hoá, gia đình, thể thao, du lịch và quảng cáo (ngoại trừ quảng cáo trên báo chí, mạng thông tin máy tính và xuất bản phẩm) ở địa phương; các dịch vụ công thuộc lĩnh vực quản lý của Sở và thực hiện một số nhiệm vụ, quyền hạn theo sự uỷ quyền của UBND và theo quy định của pháp luật. Sở Văn hóa, Thể thao và Du lịch tỉnh Hà Nam có tư cách pháp nhân, có con dấu và tài khoản riêng; chịu sự chỉ đạo, quản lý về tổ chức, biên chế và hoạt động của Ủy ban nhân dân tỉnh, đồng thời chịu sự chỉ đạo, hướng dẫn, kiểm tra

thanh tra về chuyên môn, nghiệp vụ của Bộ Văn hóa, Thể thao và Du lịch. Cơ cấu tổ chức của Sở Văn hóa, Thể thao và Du lịch tỉnh Hà Nam: Có 01 Giám đốc sở, 02 Phó Giám đốc sở và các phòng chức năng liên quan thuộc khối Quản lý Nhà nước và khối Đơn vị sự nghiệp.

2.1.1.2. Phòng Văn hóa và Thông tin huyện Lý Nhân

Phòng Văn hóa và Thông tin là cơ quan chuyên môn chịu sự chỉ đạo, quản lý về tổ chức, biên chế và công tác của UBND huyện Lý Nhân. Hiện nay, phòng Văn hóa và Thông tin huyện Lý Nhân có tổng số 13 biên chế, trong đó: 01 Trưởng phòng, 01 Phó Trưởng phòng, 11 cán bộ, công chức, viên chức. Phòng Văn hóa và Thông tin có chức năng tham mưu, giúp UBND cấp huyện thực hiện chức năng quản lý nhà nước về: Văn hoá; gia đình; thể dục, thể thao; du lịch; bưu chính, viễn thông và Internet; công nghệ thông tin, hạ tầng thông tin; phát thanh; báo chí; xuất bản trên địa bàn huyện Lý Nhân, đồng thời chịu sự chỉ đạo, hướng dẫn, kiểm tra về chuyên môn nghiệp vụ của Sở Văn hóa, Thể thao và Du lịch tỉnh Hà Nam.

2.1.1.3. Ủy ban nhân dân xã Đạo Lý

Ban Quản lý di tích xã Đạo Lý có trách nhiệm phối hợp với các cơ quan, ban, ngành của tỉnh, UBND huyện Lý Nhân, kiện toàn Tiểu ban bảo vệ Di tích lịch sử văn hóa thôn Thọ Chương, phân công nhiệm vụ cụ thể cho từng thành viên trong Tiểu ban bảo vệ di tích và tổ chức lễ hội đình Thọ Chương.

Ban VH&TT xã có vai trò trực tiếp, giúp UBND xã thực hiện hoạt động quản lý toàn diện các DT LSVH trên địa bàn xã, trong đó có đình Thọ Chương trên địa bàn xã với các công việc cụ thể:

Lập kế hoạch dự trù kinh phí và thực hiện việc tu bổ các DT LSVH do UBND xã quản lý theo phân cấp của UBND huyện Lý Nhân.

Tổ chức bảo vệ, gìn giữ các DT LSVH trên địa bàn xã do các cấp quản lý.

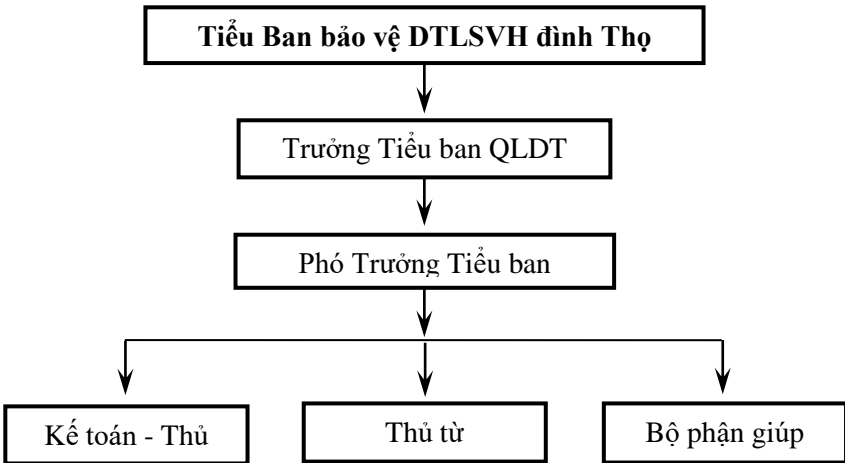
Tổ chức các dịch vụ và bảo vệ cần thiết trong việc sử dụng các DT LSVH trên địa bàn theo quy định.

Thường xuyên kiểm tra việc bảo vệ, sử dụng DT LSVH trên địa bàn xã.

2.1.1.5. Tiểu Ban bảo vệ di tích lịch sử văn hóa thôn Thọ Chương

Tiểu Ban bảo vệ DTLSVH thôn Thọ Chương được kiện toàn theo sự chỉ đạo của chính quyền xã Đạo Lý ngay sau khi di tích LSVH đình Thọ Chương có Quyết định xếp hạng di tích cấp quốc gia vào năm 1994.

Ban quản lý di tích đình Thọ Chương phân công nhiệm vụ và cơ cấu tổ chức như sau:

2.1.2. Cộng đồng dân cư địa phương thôn Thọ Chương

Hình thức quản lý dựa vào cộng đồng đóng vai trò rất quan trọng trong việc bảo tồn và phát huy giá trị di tích đình Thọ Chương. Cộng đồng dân cư phối hợp với chính quyền trong việc bảo vệ di tích, chống lấn chiếm di tích, vệ sinh môi trường quanh di tích,...

Bên cạnh đó, các tổ chức đoàn thể tại xã Đạo Lý, huyện Lý Nhân, tỉnh Hà Nam đồng thời tham gia tổ chức, tự quản để bảo vệ di tích đình Thọ Chương.

Hình thức quản lý dựa vào cộng đồng là điểm khởi đầu để có thể tập trung bảo tồn và phát huy giá trị văn hóa, lịch sử của di tích đình Thọ Chương.

2.1.3. Cơ chế phối hợp giữa các chủ thể quản lý

Chủ thể quản lý nhà nước phối hợp theo phương thức từ trên xuống (từ trung ương xuống địa phương) phân quyền định rõ nhiệm vụ chức năng của từng cấp quản lý, cơ chế phối hợp theo chiều dọc

được phân cấp: từ nhà nước đến cộng đồng, để đảm bảo tốt nhiệm vụ phải có sự phối hợp giữa các chủ thể quản lý.

Chủ thể quản lý cộng đồng: Cơ chế phối hợp theo phương thức tự nguyện, tự giác, phân cấp và đảm trách nhiệm vụ liên quan đến di tích theo phương thức phối hợp theo trục ngang.

Giữa chủ thể quản lý nhà nước và chủ thể quản lý cộng đồng thực hiện theo phương thức là chủ thể cộng đồng thực hiện theo sự chỉ đạo của các đơn vị quản lý nhà nước. Chủ thể quản lý nhà nước thì giám sát, điều phối, khuyến khích động viên vai trò của chủ thể cộng đồng trong việc quản lý di tích.

2.2. Hoạt động quản lý di tích đình Thọ Chương

2.2.1. Tuyên truyền và phổ biến văn bản quản lý di tích

Chủ trương, đường lối của Đảng về một lĩnh vực, ở nước ta được coi là “kim chỉ nam” cho mọi hành động, đồng thời là định hướng lớn cho việc chỉ đạo các cấp chính quyền trong việc tổ chức triển khai thực hiện nhiệm vụ ở lĩnh vực đó.

Các cơ quan báo, đài địa phương căn cứ vào nhiệm vụ được giao giới thiệu, tuyên truyền sâu rộng nội dung của các Nghị Quyết, của Luật, viết bài tuyên truyền, giới thiệu phản ánh những mô hình hay, cách làm tốt trong việc gìn giữ, tôn tạo, phát huy di sản văn hoá ở cơ sở, đẩy mạnh phong trào quần chúng tham gia bảo vệ di tích.

Với nhân dân, công tác tuyên truyền chủ yếu bằng hình thức trực tiếp và gián tiếp, được tập trung chủ yếu thông qua các phương tiện thông tin đại chúng đài phát thanh, truyền hình, báo, tạp chí, qua các hội thi, hội diễn, liên hoan, ấn phẩm văn hóa...

Đình Thọ Chương, được công nhận Di tích Lịch sử - Văn hóa cấp Quốc gia đã tôn thêm giá trị lịch sử, đồng thời giúp cho người dân hiểu được nguồn gốc lịch sử và tự hào về những giá trị văn hóa lịch sử của quê hương.

2.2.2. Quy hoạch khu vực bảo vệ di tích

Đất nước đang bước vào thời kỳ công nghiệp hoá, hiện đại hóa, hội nhập vào nền kinh tế quốc tế, vì vậy nhu cầu sử dụng đất để mở rộng phát triển các khu công nghiệp, tiểu thủ công nghiệp và vấn đề đô thị hoá nông thôn ngày càng trở lên gay gắt.

Hàng năm Sở Văn hoá, Thể thao và Du lịch có văn bản đề nghị các huyện, thành phố tăng cường các biện pháp bảo vệ di tích, như không cho phơi rơm rạ trong khuôn viên di tích, không chăn thả, gia

súc, gia cầm tại khuôn viên di tích, ngăn chặn các hành vi hái lộc, bẻ cành cây tại các di tích vào đầu xuân năm mới, thường xuyên vệ sinh môi trường di tích.

2.2.3. Trùng tu, tôn tạo di tích

2.2.3.1. Nghiên cứu, lập hồ sơ quản lý di tích

Để triển khai công tác quản lý di tích được tốt thì khâu quan trọng nhất đối với các cấp quản lý là phải nắm được hiện trạng, giá trị nổi bật của di tích để xem bên trong di tích đó có những gì và cần phải làm gì để quản lý di tích đó. Vì vậy phải có hồ sơ khoa học về di tích và để làm được việc đó thì phải kết hợp song song cùng một lúc hai khâu công tác chính, đó là tổ chức nghiên cứu hoàn thiện hồ sơ di tích. Hoạt động nghiên cứu khoa học di tích được lồng ghép, được vận dụng trong quá trình xây dựng và phát triển văn hoá của xã Đạo Lý, huyện Lý Nhân, tỉnh Hà Nam.

2.2.3.2. Bảo tồn chống xâm hại di tích.

Với tư cách là cơ quan quản lý chuyên ngành về di sản văn hoá, Sở Văn hoá, Thể thao và Du lịch đã triển khai các biện pháp nghiệp vụ như thống kê, kiểm kê để nắm số lượng, niên đại, tình trạng bảo quản...

Hiện nay, các di tích ở Hà Nam nói chung và di tích đình Thọ chương nói riêng về nguồn vốn cho hoạt động bảo tồn, tôn tạo và phát huy di tích lịch sử văn hoá được huy động 4 từ nguồn chính.

Thứ nhất: nguồn ngân sách nhà nước cấp, có hai dạng:

Thứ hai: Nguồn kinh phí từ xã hội hoá.

Thứ ba: nguồn kinh phí thu từ các hoạt động di tích.

Thứ tư: Nguồn kinh phí do các tổ chức quốc tế hoạt động trong lĩnh vực di sản văn hoá tài trợ.

2.2.4. Huy động nguồn lực bảo vệ di tích

Trong các năm 2001-2008, tỉnh đã có nhiều văn bản chỉ đạo cơ quan chuyên môn và các cấp tổ chức thống kê, phân loại các giá trị di sản văn hoá vật thể và phi vật thể liên quan đến di tích để làm căn cứ cho việc xây dựng quy hoạch bảo tồn và phát huy các giá trị.

Để quảng bá, phát huy giá trị di tích được Sở Văn hoá, Thể thao và Du lịch tỉnh Hà Nam tổ chức thành công nhiều lượt "Liên hoan văn hoá dân gian các di tích tiêu biểu tỉnh Hà Nam" lần thứ nhất (2005), lần thứ tư (2015) Sở Văn hoá thể thao và Du lịch tỉnh Hà Nam phối hợp cùng UBND huyện Lý Nhân vào đúng ngày Di sản

văn hoá Việt Nam (23/11), và gần đây nhất ngày 20/11/2018 tại thị trấn Vĩnh Trụ, huyện Lý Nhân, UBND tỉnh Hà Nam tổ chức “Liên hoan văn hóa dân gian các di tích tiêu biểu tỉnh Hà Nam” lần thứ năm, với mục đích tuyên truyền nâng cao nhận thức của các cấp uỷ Đảng, chính quyền và các tầng lớp nhân dân trong công tác bảo tồn và phát huy giá trị văn hoá; quảng bá giá trị của di tích; trao đổi kinh nghiệm bảo vệ, tu bổ, tôn tạo di tích giữa các địa phương.

2.2.5. Bảo vệ di vật, cổ vật tại di tích

2.2.5.1. Kiểm kê khoa học các di vật trong di tích

Xác định công tác kiểm kê di tích là việc làm cấp thiết cho việc xác định giá trị lịch sử, văn hóa và vai trò, ý nghĩa của các di tích từ các loại hình di vật hiện có trong di tích. Di tích LSVH đình Thọ Chương đã được Bộ VH TT & DL công nhận xếp hạng di tích LSVH, Ban quản lý di tích xã Đạo Lý đã chỉ đạo và phối hợp cùng Tiểu ban Bảo vệ di tích lịch sử văn hóa thôn Thọ Chương triển khai việc kiểm kê rà soát, giám định lập danh sách cổ vật, di vật kiểm đếm theo hạng mục được thống kê trong hồ sơ di tích nhằm quản lý, bảo tồn các di vật cổ.

2.2.5.2. Bảo vệ, quản lý di tích

Hiện nay, tình trạng buôn bán trái phép di vật, cổ vật, bảo vật trong các di tích ở các địa phương đã trở lên phổ biến, phức tạp, số lượng vụ việc có chiều hướng gia tăng, gây tâm lý hoang mang trong xã hội, làm ảnh hưởng đến tình hình trật tự an ninh của các địa phương. Tỉnh Hà Nam nằm ở phía Nam thủ đô Hà Nội, trên địa bàn có nhiều tuyến quốc lộ chạy qua, lại là địa phương có nhiều di tích - là các bảo tàng tại chỗ, lưu giữ, bảo quản khối lượng lớn đồ thờ, hiện vật quý có giá trị, nên trở thành đối tượng cho bọn buôn bán đồ cổ chuyên nghiệp nhòm ngó, đánh cắp. Các đồ thờ hiện vật đó được quản lý, bảo vệ tốt sẽ là cơ sở quan trọng cho việc tìm hiểu, nghiên cứu bổ sung các giá trị cho các di tích.

2.2.6. Cộng đồng với công tác bảo tồn và phát huy giá trị di tích

Trước hết, cộng đồng cư dân xã Đạo Lý là chủ thể sáng tạo văn hóa. Di sản văn hóa là của cộng đồng. Vì vậy, trong lịch sử cũng như hiện nay, cộng đồng luôn có ý thức tham quan vào các hoạt động bảo tồn, bảo quản và phát huy giá trị di tích. Đối với di tích đình Thọ Chương, vai trò của cộng đồng được thể hiện trong một số mặt của hoạt động quản lý.

2.2.7. Thanh tra, Kiểm tra, Thi đua, khen thưởng

Từ khi luật Di sản ra đời 2001 đến nay, công tác thanh tra di tích ở tỉnh Hà Nam, đã được triển khai, Thanh tra Sở phối kết hợp với Bảo tàng tỉnh đã tổ chức các đợt kiểm tra theo định kỳ hoặc đột xuất đối những di tích không thực hiện đúng quy định của Nhà nước trong việc tu bổ, tôn tạo di tích, tranh chấp đất đai, xâm phạm vào khu vực bảo vệ di tích. Theo dõi tiếp nhận những thông tin của các tổ chức, cá nhân vi phạm, nội dung liên quan đến di tích trình các cấp xử lý.

Ở cấp huyện, công tác thanh tra, kiểm tra chưa được chú trọng, số lượng cuộc thanh tra còn ít, các vụ việc thường xảy ra rồi mới báo cáo với cơ quan quản lý, chuyên môn cấp trên để phối hợp giải quyết.

Lĩnh vực quản lý và phát huy giá trị của di tích lịch sử, văn hóa càng ngày càng trở thành vấn đề nhạy cảm, thường xuyên có nhiều vụ việc khiếu kiện xảy ra và có nhiều diễn biến phức tạp.

2.3. Đánh giá công tác quản lý di tích đình Thọ Chương

2.3.1. Những kết quả đạt được

Cùng với công cuộc bảo tồn và phát huy di tích trên địa bàn là việc kiện toàn bộ máy quản lý di tích thôn Thọ Chương, từ nguồn nhân lực ban đầu còn ít ỏi do các cụ cao tuổi trong thôn, làng tự lập ra, năm 2016 xã Đạo Lý đã kiện toàn TBBV di tích gồm 12 người thuộc các ban ngày, đoàn thể của thôn, chịu trách nhiệm bảo vệ di tích hướng dẫn cho du khách vào chiêm bái, lễ nghi.

Kể từ khi thành lập TBBVDTLSVH di tích thôn Thọ Chương, các thành viên trong Tiểu ban luôn có tinh thần trách nhiệm cao đối với di tích, phân ca túc trực, hướng dẫn nhiệt tình, chu đáo cho khách thập phương theo đúng nội quy của Tiểu ban, không chỉ những ngày lễ chính mà vào các ngày thường trong năm, mỗi khi du khách có nhu cầu thắp hương hay tham quan tìm hiểu về di tích đều nhận được sự ân cần chu đáo trong công tác đón tiếp và hướng dẫn từ các thành viên trong Tiểu ban, điều đó đã mang đến nhiều thiện cảm và để lại ấn tượng tốt trong lòng du khách.

Trong suốt thời gian trong năm vào các dịp tết, ngày rằm, ngày mùng 1 và đặc biệt các ngày diễn ra lễ hội, công tác bảo vệ di tích luôn được chú trọng và đề cao.

Nhờ có sự phối hợp chặt chẽ của các cơ quan chức năng trên địa bàn, công tác quản lý DTLSVH đình Thọ Chương và các hoạt động văn hóa truyền thống đã được kết hợp hài hòa.

Công tác tu bổ, tôn tạo di tích phải cần đến nguồn kinh phí rất lớn, nhận thức được vấn đề đó và để tránh tình trạng thụ động dựa vào nguồn ngân sách nhà nước, UBND xã Đạo Lý và TBBV di tích đã làm rất tốt công tác xã hội hóa, vận động tuyên truyền nhân dân địa phương đóng góp, ủng hộ kinh phí (tuy còn hạn chế).

2.3.2. Những hạn chế và nguyên nhân

Phần lớn các thành viên hoạt động chăm sóc di tích chủ yếu dựa vào kinh nghiệm nên kiến thức chuyên sâu về quản lý di tích còn hạn chế. Hiện TBBV di tích chưa thành lập Ban khánh tiết chính thức, vào những ngày tết, lễ hội lớn thì TBBV phối hợp cùng UBND xã Đạo Lý, thành lập Ban tổ chức lễ hội và lập ra các tiểu ban, chủ yếu trông chờ vào lực lượng đoàn viên thanh niên trong xã tham gia hỗ trợ, tiếp nước và hướng dẫn du khách thập phương.

Ngoài ra, hoạt động quản lý ở di tích đình Thọ Chương vẫn còn một số vấn đề cần khắc phục, đó là sự tiếp nhận các đồ cúng tiến chưa thực sự khoa học, dẫn đến cách bài trí đồ lễ lộn xộn. Vào những ngày tết, ngày lễ lớn trong năm, vẫn còn hiện tượng khách thập phương đến lễ, chiêm bái không chịu bỏ tiền vào hòm công đức mà để tiền dặt vào những đĩa đựng hoa quả, đồ lễ, hương án,...

Tiểu Ban bảo vệ di tích lịch sử văn hóa thôn Thọ Chương đã có nhiều đóng góp trong công tác quản lý di tích, đặc biệt là việc trông coi, bảo vệ, huy động kinh phí tu bổ, tôn tạo di tích.

Vấn đề thanh tra, kiểm tra vi phạm về di tích chưa được tổ chức định kỳ, thường xuyên. Công tác thanh, kiểm tra chỉ tiến hành khi có sai phạm, hoặc có đơn thư khiếu nại của nhân dân mới thành lập đoàn kiểm tra xuống di tích.

Tiểu kết

Chương 2, tác giả luận văn đi sâu vào công tác quản lý di tích lịch sử văn hóa đình Thọ Chương, xã Đạo Lý, huyện Lý Nhân, tỉnh Hà Nam trong giai đoạn hiện nay. Với sự phối hợp của UBND huyện Lý Nhân, UBND xã Đạo Lý và nhân dân thôn Thọ Chương, công tác quản lý di tích đình Thọ Chương đã có được nhiều thành tựu đáng kể. Trong việc tổ chức thực hiện công tác chuyên môn như: kiểm kê, rà soát, thu thập tư liệu tại di tích đình Thọ Chương đã được thực hiện

cẩn thận bằng các hình thức chụp ảnh, quay phim, đo đạc diện tích, lập phiếu mô tả chi tiết các đặc điểm về mặt kiến trúc, bài trí, thẩm định hiện trạng của các di vật cổ.

Qua các hoạt động nghiệp vụ quản lý di tích và kết quả khảo sát thực trạng hoạt động quản lý di tích đình Thọ Chương trong thời gian qua, tác giả đã đánh giá nhận xét mặt được, cũng như những tồn tại hạn chế cần trong công tác quản lý. Từ đó, luận văn đã phân tích những thành quả đạt được trong công tác quản lý di tích đình Thọ Chương và nêu ra những vấn đề còn hạn chế, làm ảnh hưởng đến di tích được đánh giá trọng tâm, là cơ sở đưa ra các giải pháp tại chương 3.

Chương 3

GIẢI PHÁP QUẢN LÝ DI TÍCH ĐÌNH THỌ CHƯƠNG

3.1. Những yếu tố tác động đến quản lý di tích đình Thọ Chương

3.1.1. Cơ chế chính sách

Hiện nay, chúng ta đã có những cơ sở pháp lý của quốc gia và quốc tế để bảo vệ di tích LSVH. Đó là công ước quốc tế của UNESCO về bảo vệ di sản văn hóa phi vật thể (2003); Công ước về bảo vệ và phát huy sự đa dạng của các biểu đạt văn hóa (2005); Luật Di sản văn hóa đã được điều chỉnh bổ sung năm 2009 và nhiều văn bản có liên quan khác.

Những cơ chế, chính sách nhằm bảo tồn và phát huy giá trị di tích LSVH và danh lam thắng cảnh của Nhà nước đã góp phần làm thay đổi nhận thức của xã hội về vai trò, giá trị của di tích LSVH, đồng thời góp phần bảo vệ và chuyển giao di tích LSVH nguyên gốc cho thế hệ tương lai, đặc biệt là bước đầu tạo được cơ sở pháp lý để từng bước thực hiện một chủ trương lớn “xã hội hóa trong các hoạt động bảo tồn, quản lý di tích”.

Biện pháp về cơ chế chính sách và bộ máy tổ chức trong lĩnh vực bảo tồn, tôn tạo di tích:

- Tỉnh có cơ chế chính sách khuyến khích, khen thưởng các tổ chức, cá nhân tham gia tu bổ, tôn tạo di tích, những người trực tiếp quản lý di tích.

- Đẩy mạnh hơn nữa phân cấp quản lý di tích, gắn trách nhiệm quản lý của chính quyền địa phương đối với di tích. Xây dựng kế

hoạch kinh phí từ ngân sách tỉnh, huyện và cơ sở hỗ trợ cho tu bổ, tôn tạo di tích.

- Cơ quan chuyên ngành đẩy mạnh tập huấn nghiệp vụ cho đội ngũ cán bộ quản lý di tích ở cơ sở; củng cố, kiện toàn các ban quản lý di tích xã, phường, thị trấn và Ban khánh tiết ở các thôn xóm; thành lập mới những nơi chưa có.

3.1.2. Tác động của công nghiệp hóa, đô thị hóa đối với quản lý di tích lịch sử văn hóa

Những tác động tích cực: Quá trình CNH-ĐTH đã tác động mạnh mẽ và trực tiếp đến sự biến đổi về kinh tế trên nhiều phương diện khác nhau.

Những tác động tiêu cực: Bên cạnh những tác động mang tính tích cực mà quá trình CNH, ĐTH mang lại, chúng ta cũng nhận thấy những ảnh hưởng tiêu cực của nó đến các di tích LSVH.

Quá trình CNH, ĐTH diễn ra nhanh chóng đã làm mô hình làng xã truyền thống bị thay đổi nhiều, hình ảnh xóm làng đã thay bằng những khu nhà cao tầng mọc san sát, đường đi lối lại được bê tông hóa, làng biến thành phố với dân cư đông đúc, sống xen với các di tích...

3.2. Một số giải pháp

3.2.1. Xây dựng hoàn thiện cơ chế chính sách

Nâng cao hiệu quả quản lý di tích LSVH đình Thọ Chương, cần định hướng cụ thể trong công tác quản lý di tích. Trong đó, cần những quy định, cơ chế, chính sách chủ động bảo tồn, phát huy giá trị của di tích, đồng thời cùng trao đổi, học tập kinh nghiệm và cách thức quản lý với những cơ quan quản lý di tích từ địa phương khác.

Hiện nay, nguồn kinh phí hỗ trợ cho người trực tiếp trông coi di tích vẫn chỉ mang tính tượng trưng, hoạt động quản lý di tích chủ yếu vẫn trông vào những cá nhân có tâm huyết và say mê với công việc, đây là một trong những nguyên nhân làm hạn chế sự tập trung công hiến cho công tác bảo vệ di tích.

Như vậy, cơ chế đầu tư cho các hoạt động bảo vệ và phát huy giá trị di tích LSVH đình Thọ Chương sẽ bao gồm: Vốn ngân sách nhà nước; Vốn do nguồn thu từ các hoạt động kinh doanh, dịch vụ tại di tích, từ khoản phí và lệ phí được đầu tư trở lại cho di tích; Vốn huy động từ các tổ chức, doanh nghiệp; Vốn tư nhân. Các nguồn vốn này phải được sự quản lý của nhà nước về chuyên môn và phải được

cộng đồng cư dân giám sát, kiểm tra, kiểm soát minh bạch, nhằm hạn chế những sai sót về kỹ thuật tu bổ và ngăn chặn thất thoát các nguồn vốn do dân đóng góp.

3.2.2. *Đẩy mạnh công tác trùng tu, tôn tạo di tích*

Về nhận thức: Nâng cao trách nhiệm của cấp ủy Đảng, chính quyền đối với công tác bảo tồn và phát huy giá trị của di tích. Tuyên truyền sâu rộng trong nhân dân về Luật Di sản văn hóa và các văn bản pháp quy liên quan đến di tích.

Đẩy mạnh công tác tuyên truyền, nâng cao ý thức tôn trọng bảo tồn và phát huy giá trị di tích trong nhân dân, trong thanh thiếu niên, học sinh và nhất là với những người liên quan trực tiếp tới di tích.

Trong thời gian gần đây, việc trùng tu, tôn tạo di tích đình Thọ Chương đã có những hoạt động cụ thể như:

- Bổ sung đèn chiếu sáng trong và ngoài di tích, thay thế, bổ sung bình chữa cháy (khu vực đèn nhang và tủ điện).

- Tôn tạo cảnh quan thiên nhiên, quy hoạch *Làm đường bê tông, xây 2 vườn hoa nhỏ trên khu đất trống phía trước đình sân đình, sơn sửa lại tường bao, cổng Tam quan, lợp, sửa lại góc mái đình (bị dột), đặt thêm cây cảnh trong sân đình, ...*

Biện pháp về tăng cường nguồn lực cho tu bổ, tôn tạo di tích:

- Thực hiện có hiệu quả chương trình mục tiêu Quốc gia về tu bổ, chống xuống cấp di tích và các dự án đầu tư lớn cho tu bổ các di tích. Tích cực đề nghị Bộ Văn hóa, Thể thao và Du lịch tăng nguồn vốn cho việc bảo tồn, tôn tạo di tích của tỉnh Hà Nam, nhất là vốn xây dựng cơ bản và chương trình mục tiêu.

- Tỉnh, huyện và cơ sở dứt khoát dành nguồn vốn từ ngân sách cho tu bổ, tôn tạo di tích, yêu cầu các nguồn vốn đối ứng khi di tích được ngân sách tỉnh và Trung ương hỗ trợ trùng tu, tôn tạo, chống xuống cấp di tích.

- Huy động và sử dụng có hiệu quả đúng mục đích, có khoa học nguồn vốn do các tổ chức kinh tế, xã hội, các doanh nghiệp và nhân dân đóng góp tu bổ, tôn tạo di tích. Đẩy mạnh xã hội hoá hoạt động tu bổ tôn tạo di tích, nhất là với các di tích được xếp hạng cấp tỉnh, các di tích chưa được xếp hạng.

- Tăng cường cơ sở vật chất, kỹ thuật, phương tiện máy móc cho công tác quản lý tu bổ, tôn tạo di tích.

3.2.3. Phát triển các nguồn lực bảo vệ di tích

3.2.3.1. Nhóm giải pháp về phát triển nguồn nhân lực bảo vệ di tích

- Thực hiện tốt lộ trình các đề án về đào tạo và đào tạo lại đội ngũ cán bộ, công chức trong ngành từ tỉnh đến cơ sở, đặc biệt là cán bộ văn hóa xã, phường, thị trấn (hệ Trung cấp và Đại học).

- Kiện toàn tổ chức cán bộ ngành văn hóa, thể thao và du lịch ở cả 3 cấp: Tỉnh, huyện, cơ sở. Ổn định một định biên và nâng cao tính chuyên nghiệp cho cán bộ chuyên trách văn hóa ở cơ sở.

- Coi trọng và phát huy cao độ nguồn nhân lực tại chỗ, trong cộng đồng, trước hết là phát huy vốn tri thức, uy tín, tinh thần trách nhiệm với cộng đồng và kinh nghiệm của các bậc trung cao tuổi vào việc tư vấn, truyền dạy và trực tiếp tham gia quản lý di tích lịch sử văn hoá.

- Phát huy sức mạnh của cả hệ thống chính trị, của các cá nhân trong cộng đồng đã được tập hợp vào các nhóm sở thích như Hội người cao tuổi, hội phụ nữ, mặt trận, đoàn thanh niên, đội thiếu niên... hướng vào mục tiêu gìn giữ và phát huy giá trị di tích lịch sử văn hoá.

- Tiếp tục tuyên truyền phổ biến pháp luật về di tích.

3.2.3.2. Nhóm giải pháp tăng cường huy động nguồn lực tài chính

Hiện nay, hoạt động bảo vệ và phát huy giá trị của di tích đặt ra một số nhu cầu chủ yếu sau:

- Nhu cầu chống xuống cấp cho hàng loạt di tích đã có nhiều hạng mục bị tổn hại.

- Nhu cầu cho việc bảo quản, tu bổ, phục hồi, tôn tạo di tích. Thực tế cho thấy, đây là nhu cầu cấp bách nhất, cần phải được đáp ứng kịp thời, nhằm đảm bảo sự tồn tại lâu dài của di tích, vừa tạo lập các điều kiện để tổ chức khai thác di tích.

- Nhu cầu đầu tư cho khai thác di tích. Đây là nhu cầu đầu tư cho cơ sở hạ tầng, bổ sung trang thiết bị, đào tạo đội ngũ cán bộ.

- Nhu cầu nghiên cứu, sưu tầm, phục hồi các lễ hội, các sinh hoạt văn hoá cộng đồng liên quan đến di tích...

3.2.4. Phát huy vai trò của cộng đồng

3.2.4.1. Nâng cao nhận thức cộng đồng

3.2.4.2. Phát huy vai trò của cộng đồng tham gia quản lý di tích

3.2.4.3. Đẩy mạnh xã hội hóa bảo tồn, phát huy giá trị di tích lịch sử văn hóa

3.2.5. Tăng cường thanh tra, kiểm tra, thi đua khen thưởng

Một thực tế đáng quan ngại đã tồn tại lâu nay là, việc các vi phạm pháp luật về DSVH, nhất là trong các hoạt động liên quan tới tu bổ, tôn tạo, sử dụng di tích LSVH (lấn chiếm đất đai di tích, tu bổ di tích sai nguyên tắc, lợi dụng việc phát huy giá trị di tích để trục lợi) chậm được xử lý và khắc phục kịp thời. Điều này dẫn tới việc chấp hành pháp luật về di sản văn hóa của nhiều tổ chức, cá nhân chưa được nghiêm túc.

Cần thực hiện có chất lượng và hiệu quả việc phối hợp giữa các cấp, các ngành, đặc biệt là sự phối hợp liên ngành, trong quá trình thực hiện thanh tra, kiểm tra việc chấp hành pháp luật, giải quyết khiếu nại, tố cáo và xử lý vi phạm pháp luật về di tích LSVH, đảm bảo phát hiện và xử lý kịp thời, dứt điểm các vi phạm, không để tồn tại việc xử lý dây dưa, kéo dài.

Tiểu kết

Xuất phát từ chủ trương, chính sách, luật pháp của Nhà nước về di sản văn hóa và hệ thống văn bản pháp quy như: Luật Di sản văn hóa năm 2001 được sửa đổi bổ sung năm 2009, các quyết định, nghị định, thông tư hướng dẫn,... là cơ sở pháp lý giúp các cơ quan quản lý nhà nước về văn hóa và di sản văn hóa, di tích lịch sử văn hóa vận dụng và thực thi hiệu quả. Từ thực trạng quản lý di tích lịch sử văn hóa đình Thọ Chương hiện nay, trên cơ sở phát huy thành tựu đạt được và hạn chế, tác giả luận văn đã đề xuất và đưa ra một số giải pháp nhằm nâng cao hiệu quả trong công tác quản lý di tích như sau: tiếp tục đào tạo và phát triển nguồn nhân lực; tăng cường công tác chỉ đạo, điều hành quản lý; huy động nguồn lực tài chính; tuyên truyền nâng cao nhận thức, vai trò của cộng đồng trong quản lý di tích; đẩy mạnh công tác bảo tồn phát huy giá trị di tích; xã hội hóa công tác quản lý di tích và tăng cường công tác thanh tra, kiểm tra xử lý kịp thời những vi phạm đối với di tích đình Thọ Chương, hướng tới hoàn thiện công tác quản lý di tích trên địa bàn huyện Lý Nhân nói chung, xã Đạo Lý nói riêng.

KẾT LUẬN

Trải qua hàng nghìn năm lịch sử, di sản đã đồng hành cùng đời sống tinh thần người dân qua nhiều thế hệ và giai đoạn lịch sử. Di sản hiện hữu trong cộng đồng, làm phong phú đời sống văn hóa tinh thần, là nơi gắn kết cộng đồng và gửi gắm khát vọng sống của con người trong cuộc sống.

Quản lý di tích LSVH hiện nay đã được nhiều học giả và các nhà nghiên cứu quan tâm. Trong đó tập trung sâu vào vấn đề bảo tồn, gìn giữ và phát huy giá trị các di sản để đáp ứng nhu cầu phát triển của xã hội.

Di tích LSVH cấp Quốc gia đình Thọ Chương dù đã trải qua hàng trăm năm lịch sử với bao biến cố thăng trầm, đến nay vẫn trường tồn và trở thành niềm tự hào của người dân xã Thọ Chương. Di tích LSVH đình Thọ Chương chứa đựng các giá trị văn hóa đặc sắc gắn liền với chặng đường lịch sử dựng nước và giữ nước của dân tộc nói chung và thôn Thọ Chương nói riêng.

Việc bảo tồn và gìn giữ di tích LSVH Quốc gia đình Thọ Chương là thể hiện sự biết ơn và trân trọng của hậu thế đối với những người có công với đất nước. Đồng thời, thể hiện lòng yêu nước, ý thức gìn giữ và phát huy truyền thống tốt đẹp của cha ông, góp phần xây dựng nền văn hóa Việt Nam tiên tiến, đậm đà bản sắc dân tộc trong thời kỳ mới.

Trong những năm qua, công tác quản lý di tích LSVH đình Thọ Chương đã có nhiều thành tựu đáng kể. Tuy nhiên vẫn tồn tại những hạn chế cần được khắc phục. Vì vậy, việc đánh giá thực trạng và phân tích các nhân tố tác động đến quản lý di tích là tiền đề quan trọng để nghiên cứu và đưa ra các giải pháp hiệu quả, thiết thực. Các giải pháp mà tác giả luận văn đưa ra đều chú trọng đến vai trò quản lý của nhà nước, hệ thống văn bản pháp lý, đề cao sự tham gia của cộng đồng, của nhân dân cùng cơ chế phối hợp giữa các bên tham gia, tạo nên những yếu tố đem lại thành công cho công tác quản lý. Ngoài các giải pháp về cơ chế chính sách, tăng cường, bồi dưỡng trình độ, công tác và hoạt động chuyên môn. Tác giả cũng đề xuất một số khuyến nghị với các cấp và cơ quan chức năng chỉ đạo hướng dẫn, bồi dưỡng nghiệp vụ chuyên môn cho đội ngũ cán bộ làm công tác quản lý, quan tâm

hơn nữa về đầu tư, hỗ trợ kinh phí cho trùng tu, bảo tồn, gìn giữ và phát huy giá trị của di tích LSVH đình Thọ Chương.

Để nhìn nhận, đánh giá thực trạng quản lý di tích LSVH Quốc gia đình Thọ Chương một cách đầy đủ nhất nhằm đưa ra các giải pháp hữu ích và phù hợp với thực tiễn, luận văn đã tập trung nghiên cứu, giải quyết những vấn đề cốt lõi như: cơ sở lý luận, các khái niệm về di sản và quản lý di tích, tổng quan khái quát về lịch sử hình thành cùng những giá trị riêng của di tích LSVH đình Thọ Chương; phân tích những ưu điểm, hạn chế trong công tác quản lý, bảo tồn và phát huy những giá trị của di tích; đánh giá những tác động của quá trình đô thị hóa, công nghiệp hóa trên địa bàn huyện Lý Nhân và tỉnh Hà Nam đối với việc quản lý di tích đình Thọ Chương, từ đó rút ra những bài học kinh nghiệm cho công tác quản lý, bảo tồn di tích LSVH.

Qua đó, công tác quản lý, gìn giữ và phát huy giá trị của di tích LSVH đình Thọ Chương trong thời gian tới cần có sự chỉ đạo sát sao của các cấp chính quyền, sự phối hợp chặt chẽ giữa các ngành, trước hết phải nâng cao vai trò, trách nhiệm của cơ quan quản lý nhà nước về di sản văn hóa từ cấp tỉnh tới cơ sở.

Với mong muốn các di tích lịch sử văn hóa trên địa bàn huyện Lý Nhân, đặc biệt là di tích LSVH Quốc gia đình Thọ Chương tại xã Đạo Lý được gìn giữ và phát huy giá trị, tác giả đã nghiên cứu các tài liệu và tham khảo những bài viết liên quan để hoàn thành luận văn với đề tài “Quản lý di tích lịch sử văn hóa đình Thọ Chương, xã Đạo Lý, huyện Lý Nhân, tỉnh Hà Nam”. Với mong muốn được đóng góp tâm huyết vào việc nâng cao hiệu quả công tác quản lý, bảo tồn và phát huy giá trị lịch sử văn hóa tốt đẹp của di tích đình Thọ Chương gắn với phát triển kinh tế, đời sống văn hóa xã hội và đáp ứng nhu cầu tín ngưỡng của người dân thôn Thọ Chương, xã Đạo Lý, huyện Lý Nhân, tỉnh Hà Nam.